

BREXİT VE TÜRKİYE-BK SERBEST TİCARET ANLAŞMASI

I. BREXİT SÜRECİ:

2020 yılının en önemli olaylarından birisi de kuşkusuz ki, Birleşik Krallık'ın AB'nden ayrılmasını ifade eden Brexit'in gerçekleşmesi oldu. 1973 yılında o zamanki adıyla AET'ye üye olan Birleşik Krallık; esasen ülkede % 75'lere ulaşan göçmen karşıtlığı, AB üyeliğinin mali açıdan getirdiği yük, AB tarafından alınan kararlarda (2009-2015 arasında nitelikli çoğunlukla alınan kararların % 12'sinde) çoğu zaman BK'ın kaybeden tarafta olması gibi siyasi ve ekonomik gerekçelerle, yaklaşık 10 yıldır AB'nden ayrılmayı zaten yüksek sesle dillendirmeye başlamıştı.

Gelişen bu AB karşıtlığı, 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandum sonrasında BK halkının % 51,9'nun kabul oyu ile AB'den çıkma kararıyla sonuçlandı. Diğer yandan, Referandumda Birleşik Krallık'ı oluşturan devletlerden Kuzey İrlanda ve İskoçya'da AB'den ayrılmak istemeyenlerin oylarının çoğunlukta olması, Brexit sürecini daha da sancılı hale getirdi. 29 Mart 2017 tarihinde Başbakan Theresa May'in Lizbon Anlaşması'nın 50 nci maddesinin işletilmesini isteyen mektubu Brüksel'e göndermesiyle, resmi ayrılık süreci başladı. AB-BK Brexit müzakere süreci, 14 Kasım 2018 tarihinde neticelendi ve Geri Çekilme Anlaşması üzerinde mutabakata varıldı. Anlaşma, 9 Ocak 2020 tarihinde önce BK Parlamentosunda ve ardından 29 Ocak 2020'de de AB Parlamentosunda onaylandı. Sonuçta Brexit 31 Ocak 2020 itibarıyla gerçekleşmiş ve 31 Aralık 2020 tarihinde sona ermesi öngörülen '**Geçiş Dönemi**' başlamış oldu. Bu süre boyunca Birleşik Krallık, ticaret açısından AB üyesi bir ülke gibi muamele gördü; böylelikle aynı süre içinde ülkemiz için de Gümrük Birliği ortağı konumunu korundu.

Geçiş Dönemi devam ederken Brexit'in anlaşmalı mı, yoksa anlaşmasız mı olacağı tartışmaları yaşansa da, taraflar arasındaki müzakereler 25.12.2020 tarihinde anlaşmanın imzalanmasıyla olumlu neticelenmiştir. 2020 yılında başlayan geçiş süreci, anlaşmalı ayrılık anlaşmasının 24.12.2020 tarihinde imzalanmasıyla 2021 yılı başı itibarıyla sonuçlanmış oldu.

Böylece BK açısından olumlu neticelenen Brexit ve AB ile imzalanan STA, **çifte kazanç** niteliğindedir. Çünkü hem Avrupa Adalet Divanı'ndan bağımsız bir aktör, hem AB kurallarından kendini sıyırmış bir oyuncuya dönüşen Birleşik Krallık, puana dayalı göçmenlik sistemi ile de ülkesindeki serbest dolaşımı kontrol edebilecek ve sınırlayabilecek konuma gelmiştir. Ayrıca uzun müzakerelere konu olan balıkçılık hususunda da BK, beş yıl içinde kendi sularındaki balıkların üçte ikisini avlama hakkına sahip olmuştur. BK böylelikle hem topraklarında serbest dolaşımı sınırlamış, hem de AB'den bağımsız olarak imzalayacağı STA'larla ticaretten zarar görmeme imkanı elde etmiştir. Bu bağlamda sürecin **BK açısından olumlu** ilerlediğini söyleyebiliriz.

II. AB-BK SERBEST TİCARET ANLAŞMASININ GENEL ÖZELLİKLERİ:

BK ile AB arasındaki STA, gerek büyüklüğü gerekse yaratacağı sonuçlar açısından son dönemlerin en önemli ticari işbirliği anlaşmalarından birisidir.

Bu Anlaşma ile BK, dünya tarihinin en önemli siyasi projelerinden birisi olan AB'nden ayrılırken sadece siyasi bir birlikten ayrılmamış, gümrük birliğinden de ayrılarak ticari olarak bağımsız bir politika izleyeceğini, iki taraf arasındaki ticari ilişkileri de sürdürülebilir ve adil bir ticaret zemininde yürüteceğini tüm dünyaya ilan etmiş; 60'ın üzerinde ülkeyle STA görüşmelerine yoğunlaşarak, ikili ticari ilişkilerini kendi çıkarlarına göre şekillendirmiştir.

İki taraf arasında imzalanan STA'yı değerlendirirken, BK'nın dış ticaret rakamlarını incelemekte fayda var. Bu kapsamda BK'nın dış ticaret rakamlarına baktığımızda; Trademap verilerine göre BK'nın 2019 yılında dünya ithalatında %3,6 pay ile 5.sırada, dünya ihracatında ise %2,5 pay ile 11. sırada olduğunu ve genel olarak mal ticaretinde sürekli açık veren bir ülke konumunda olduğunu görmekteyiz.

BK'nın net ithalatçı olduğu başlıca ürünler; gıda, petrol ve petrol ürünleri, motorlu taşıtlar, petrol dışı hammaddeler, giyim, ayakkabı, elektrikli makineler, elektriksiz makineler, mobilya ve aydınlatma ürünleridir.

BK'nın net ihracatçı olduğu ürünler ise; eczacılık ürünleri, optik ve tıbbi cihazlar, kimyasal maddeler, başta viski olmak üzere içecekler, havacılık ve uzay taşıtları aksam ve parçaları, demir çelik, bakır, ham deri ve teknik tekstildir.

BK'nın mal ticaretindeki net ithalatçı konumu, bir anlamda ekonomisinin ithalata bağımlılığı, imzalanan STA'yı öncelikle mevcut ticareti kesintiye uğratmayacak bir yaklaşımı beraberinde getirmiş ve genel anlamda bir devamlılık anlaşması ortaya çıkmıştır.

Taraflar arasında imzalanan STA'nın temel özelliklerini bazı ana başlıklar halinde şöylece özetleyebiliriz;

Tarife ve Kota: Birleşik Krallık ve AB, birbirlerinin pazarlarına karşılıklı olarak tarifesiz ve kotasız olarak erişebilecektir. Bu haliyle AB-BK arasındaki anlaşma AB'nin ilk sıfır tarifeli, sıfır kotalı anlaşması niteliğindedir.

Ticaret: Birleşik Krallık üreticileri, AB ve BK standartlarına uymak zorunda kalacaktır.

Menşe Uygulamaları: Modern ve uygun menşe kuralları doğrultusunda menşe kazanan ürünler vergisiz olarak ithal edilecektir. Daha önce çok tartışılan BK menşeli elektrikli taşıtlar da vergi muafiyetinden yararlanabilecektir.

İki taraf arasında tam ikili kümülasyona imkan tanınacak, karşılıklı olarak taraf girdileri menşe kazanımına engel olmayacaktır. Anlaşma, menşe beyanını **fatura beyanı** şeklinde basitleştirilmiş şekilde yapılmasına olanak tanımaktadır. (self-certification).

Birleşik Krallık yetkililerinin yaptığı açıklamaya göre; hem AB hem de BK ile anlaşması bulunan Japonya ve Türkiye menşeli ürünlerin BK'da üretilen eşyada menşeli girdi olarak kullanılabileceği çapraz kümülasyon, AB tarafından kabul edilmemiştir.

Tip Onay İşlemleri: Motorlu taşıt ve parçalarda taraflar, karşılıklı olarak BM regülasyonlarına dayanan tip onayları kabul edeceklerdir.

AEO-YYs Karşılıklı Tanıma: AEO-YYs firmalarına ilişkin olarak karşılıklı tanıma mekanizması önümüzdeki dönemde işletilecektir.

Ortak Transit: BK, halen Türkiye ile birlikte Avrupa’da 35 ülke tarafından uygulanan ortak transit sözleşmesinde kalmaya ve NCTS Sistemini (yeni bilgisayarlı transit sistemi) kullanmaya devam edecektir.

III. TÜRKİYE-BK SERBEST TİCARET ANLAŞMASI:

AB-BK arasında imzalanan STA sürecine paralel olarak, ülkemizle BK arasında yürütülen STA müzakereleri de hızlı biçimde tamamlanmış ve 29.12.2020 tarihinde Anlaşmanın imzalanmasıyla sonuçlanmıştır. 01.01.2021 itibarıyla Türkiye-BK Serbest Ticaret Anlaşması geçici olarak yürürlüğe girmiş, ardından ülkemizdeki onay süreci de tamamlanmıştır.

Anlaşma; GB şartları, BK ile tarım tavizlerini düzenleyen Ortaklık Konseyi Kararı ve Türkiye-AB AKÇT STA’sının devamı niteliğindedir ve bu aşamada sadece mal ticaretini kapsamaktadır. Bu nedenle, BK-Türkiye STA’sını, öncelikle tarafların mevcut ticaretini sektöre uğratmamak amacıyla hazırlanmış bir **devamlılık anlaşması** olarak nitelemek doğru olacaktır. Gümrük Birliği sonrası sağlanan avantajların, önemli bir kayba uğramadan bu anlaşmayla devamlılığının sağlanmış olması, anlaşmasız Brexit halinde uygulanacak vergi oranlarından en çok etkilenecek olan ihracatçılarımızı da önemli ölçüde rahatlatmıştır.

Anlaşmada, Gümrük Birliği ile elde edilen tavizlere uygun biçimde sanayi ürünlerinde gümrük vergileri sıfırlanmış; tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinde AB ile mevcut tarife kontenjanları %17 oranında ölçeklendirilerek BK ile karşılıklı olarak tavize tabi tutulmuş, vergi indirimleri ve muafiyetleri bakımından AB ile mevcut koşulların devamı BK ile ikili düzeyde temin edilmiştir.

Türkiye’nin 3 ncü büyük ticaret partneri olan BK ile imzalanan bu anlaşma birçok açıdan Türkiye’nin AB ile imzaladığı Gümrük Birliği anlaşmasından sonra en önemli ve kapsamlı ticari iş birliği anlaşması niteliğindedir. Türkiye’nin ihracatında 2. sırada olan, ciddi bir dış ticaret fazlası verdiğimiz, 18,9 milyar sterlin (2019 BK verilerine göre, 10,6 milyar sterlin ihracat, 8 milyar sterlin ithalat) üzerinde bir dış ticaret hacmine sahip olduğumuz BK ile anlaşmanın gecikmeksizin yapılabilmiş olması önemli bir başarıdır.

Unutulmamalıdır ki, Brexit sonrası BK artık AB üyesi olmadığı gibi, Gümrük Birliği üyesi de değildir. Bu yeni düzlemde iki ülke arasındaki ticarete, eşyanın serbest dolaşımı ilkeleri değil, STA çerçevesinde menşe kuralları devrede olacaktır. Menşe uygulamalarının son derece önem kazandığı bir dönem olacaktır. Çapraz kümülasyon bu aşamada söz konusu değildir. Yalnızca ikili kümülasyon yani BK- Türkiye arasındaki ticarete konu malların vergisiz ticareti öne çıkacaktır.

Anlaşma, bu aşamada sadece mal ticaretine ilişkindir. Sanayii ürünlerinde karşılıklı vergilerin sıfırlanmasını ve tarım ürünlerinde de sıfırlanmasını ya da vergi indirimini öngörmektedir. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi sonrasında azami iki yıl içinde tarım ürünleri ticareti, hizmetler ticareti, yatırımlar, sübvansiyonlar, sürdürülebilir kalkınma, yolsuzlukla mücadele, dijital ekonomi, kobi’ler, çevre, iklim değişikliği gibi konularda genişletme, değişiklik ya da yenilikler yapma iradesi, Anlaşma’ya derç edilmiştir. Ayrıca menşe kuralları ve teknik standartlara ilişkin düzenlemeler de AB-BK arasındaki düzenlemelere

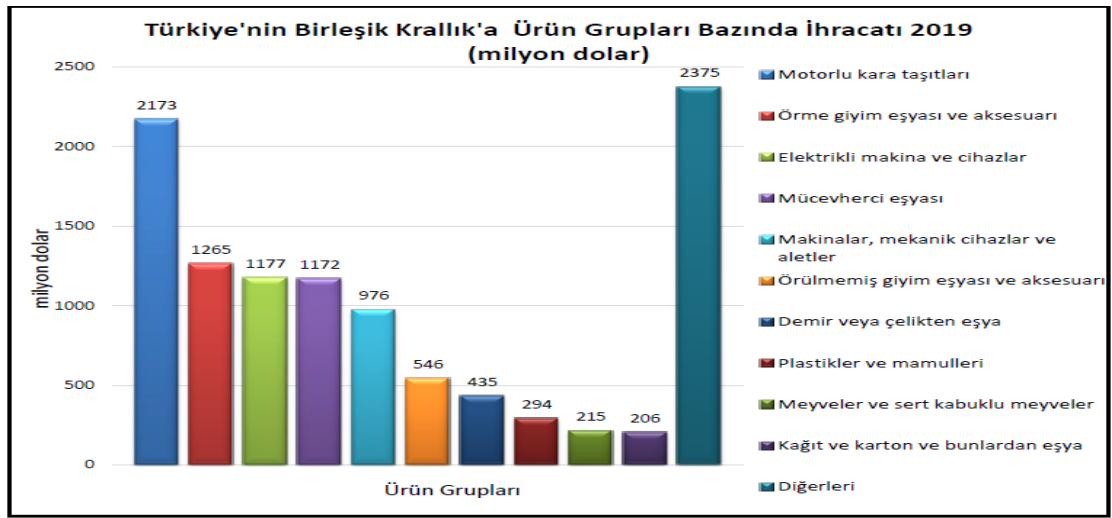
paralel biçimde önümüzdeki dönemde revize edilecektir. Yani bu haliyle, süreci henüz tamamlanmamış dinamik bir anlaşma söz konusudur.

Şu halde bu genel durum karşısında yeni STA'nın dış ticaretimize etkisi nasıl olacaktır?

Ülkemiz 2019 yılı verilerine göre BK'ya 10,8 milyar dolar ihracat, 5,5 milyar dolar ithalat yapıyor iken; 2020 yılı verilerine göre de 11,6 milyar dolar ihracat yaparken, BK'dan 5,6 milyar dolar da mal ithal etmiştir.

2002-2019 döneminde BK'da Türkiye'nin yaklaşık 2,6 milyar dolar, BK'nın da Türkiye'de 11,1 milyar dolar yatırımı bulunmaktadır.

Türkiye'nin Birleşik Krallık'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

İngiltere'ye gerçekleştirilen ihracatın sektörel dağılımı incelendiğinde; yüzde 25'lik payı ile televizyon alıcı cihazları, kablolar, radyatörler, ocaklar, bulaşık yıkama makineleri gibi ürünleri içeren elektronik ve makine sektörünün önde geldiği görülmektedir. Elektronik ve makine sektörünü yüzde 21'lik payı ile hava, kara ve deniz ulaşım araçlarını ve parçalarını kapsayan "ulaşım ekipmanları" sektörü takip etmektedir. Ulaşım ekipmanlarını sırasıyla yüzde 17'lik payı ile mineraller ve metaller, yüzde 15'lik payı ile hazır giyim ve yüzde 5'lik payı ile tekstil sektörü takip etmektedir. Sıralanan ilk 5 sektörde İngiltere'ye gerçekleştirilen ihracat, Türkiye'nin İngiltere'ye gerçekleştirdiği toplam ihracatın yüzde 83'ünü oluşturmaktadır. Ayrıca elektronik ve makine sektöründe İngiltere'ye gerçekleştirilen ihracat, Türkiye'nin sektör genelinde dünya çapında gerçekleştirdiği toplam ihracatın yüzde 11'ini de oluşturmaktadır. Ulaşım ekipmanlarında, Türkiye'nin ihracat partnerleri arasında İngiltere'nin payı yüzde 8,1 iken, hazır giyimde ise yüzde 10,7 düzeyinde seyretmektedir. İngiltere'nin sektörlerdeki pazar payları göz önünde bulundurulduğunda; elektronik ve makine, ulaşım ekipmanları ve hazır giyim sektörlerinde İngiltere'nin Türkiye'nin ihracatındaki pazar payının ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Anlaşmanın, Türkiye'nin BK'a dönük ihracatının **%95'i için sıfır gümrük öngörmesi** ve **10,7 milyar dolar** değerinde gümrük vergisi avantajı sağlaması öngörülmektedir. Beklentimiz, iki ülke ticaretinin STA sonrası daha da artması, özellikle

Türkiye'nin ihracatına daha da olumlu yönde yansımadır. Tarım ürünlerinin de ileride kapsama alınması ile, iki ülke arasındaki ticareti daha da büyütecektir.

IV. TÜRKİYE-BK STA'SININ GÜMRÜK VE DIŞ TİCARET UYGULAMALARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

İmzalanan anlaşma, iki taraf arasındaki ticaretin Gümrük Birliği yapısından bir STA yapısına olabildiğince sıkıntısız geçişini sağlamış, böylece en azından kazanımlar korunmuştur. Tarafların ihraç ürünlerinde kullanacakları AB menşeli ürünlerine yönelik menşe kuralları, AB-BK arasında imzalanan Ticaret ve İş birliği Anlaşması'nda güncellenen menşe kuralları protokolü çerçevesinde belirlenecek ve menşe kümülasyonu uygulanabilecektir. Böylece var olan üretim ve tedarik zincirinin devamlılığı sağlanmıştır. Tarım ürünleri ticaretinde gümrük birliği rejimindekine benzer bir sistem uygulanacak; işlenmiş tarım ürünlerinde sanayi payı ayrı tutularak hesaplanacak, tarife-kotaları ise AB'den ayrılan BK'ya spesifik olarak uyarlanacaktır. Söz konusu tarife kotaları belirlenirken, GB döneminde BK'ya yaptığımız tarım ihracatımız göz önüne alınmıştır. Yine de tarım alanında daha çok serbesti olduğunu söylemek güçtür.¹

Temel unsurlar açısından STA'nın öngördüğü hükümlere aşağıda genel hatlarıyla yer verilmiştir²;

BK'ya Uygulanacak Gümrük Vergileri: Anlaşma, 25 ila 97'inci fasıllarda yer alan sanayi ürünlerini kapsamakta ve taraf menşeli bu ürünlerin taraflar arasındaki ticarete gümrük vergilerinin ortadan kaldırılmasını öngörmektedir. (EK 2-A liste hariç)

Yeni dönemde, taraf ülkelerde onay sürecinin tamamlanması sonrasında, geçerli tüm gümrük vergileri de, 2021 yılı İthalat Rejimine yansıtılacaktır.

Tarım Ürünleri Ticaretinde Durum: Anlaşmada, 1 ila 24'üncü fasıllarda yer alan tarım ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin indirilmesi veya tamamen kaldırılmasına yönelik düzenlemeler (tarife kontenjanları gibi) mevcuttur. Doğrudan vergilerin ortadan kaldırılmadığı ya da tercihli tarifenin uygulanmadığı eşya için, Anlaşmanın Tarife Listeleri başlıklı ekinin incelenmesi gerekmektedir.

Genel anlamda tarım ürünlerimizin % 80'ini olumlu etkileyen, 606 milyon doların üzerindeki ihraç ürünümüz için vergisiz olarak BK pazarına girme imkanı sağlayan bir STA söz konusudur. Ancak tarım ürünleri ticaretini daha da geliştirilmek üzere ilerleyen tarihlerde görüşmeler yapılacaktır.

- Kota söz konusu ise bunların %17 oranında ölçeklendirilerek anlaşmaya yansıtıldığı görülmektedir.
- BK gümrük tarife sisteminde bazı değişiklikler yaptığımızdan bu durum ülkemiz tarım ürünleri için olumlu sonuç vermiştir. İşlenmiş tarım ürünlerinde bileşim tablosu (measuring) kaldırılmış olup giriş fiyatı uygulanmamaktadır. Bu nedenle bisküvi, çikolata, şekerleme gibi 85 üründe avantaj elde edilmiştir.

1

https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2021/degerlendirme_notu/turkiyeingiltere_birlesik_krallik_serbest_ticaret_anlasmasi_onemli_bir_adim_ama_yeterli_mi.pdf

² <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/sikca> sorulan sorular

- Kuru meyve ve sert kabuklu meyveler başta olmak üzere gıda ürünlerinde, AB'nin bize halihazırda tanıdığı muafiyetler, ülkemiz ile BK arasında akdedilen STA'ya yansıtılmış bulunmaktadır.
- Türkiye için önemli bir ihracat ürünü olan zeytinyağında bu aşamada indirim bulunmamaktadır.
- Sağlık Sertifikalarında uluslararası alanda kullanılan sertifikalar –koşullar sağlanırsa- geçerli olacaktır.
- Tarım alanında AB tarafından onaylanmış kuruluşlar, BK tarafından da onaylanmaktadır.

İlave Gümrük Vergileri: BK, zaten halen ticaretinde İGV uygulamamaktadır. STA uyarınca BK'dan doğrudan gelen ürünlerde İGV tahsil edilmeyecek; ama AB üzerinden ithal edilen BK menşeli ürünlerde İGV tahsil edilecektir.

Menşe Kuralları: Anlaşma kapsamından yararlanacak taraf ülke menşeli eşyaya ilişkin hükümler ve menşe kazanım kuralları, Anlaşma eki Menşe Kuralları ile Menşe Prosedürlerine İlişkin Protokol'de bulunmaktadır. Buna göre; iki ülke arasındaki ticarete ihracatçı tarafından ilgili fatura ya da başka bir ticari belge üzerine yapılacak **menşe beyanı** eşyanın menşe belgesi olarak kullanılacak, herhangi bir makamın onayını gerektirmeyecektir (Menşe Protokolü md.19). Süreç, «onaylanmış ihracatçı» statüsü gerektirmedikten, birçok AB STA'sı süreçlerinden daha esnektir. Protokolde; menşe beyanının, menşeli ürünün tanımlanmasına olanak verecek kadar ayrıntılı olması ve fatura veya başka herhangi bir ticari belgede veya bu belgelere ekli olarak düzenlenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Menşe kuralları, genel olarak revize Pan-Avrupa Akdeniz Menşe Kurallarını yansıtmaktadır. Ayrıca PAAMK ülkeleri ve AB girdisi kullanımına imkan veren bir hükme de yer verilmiştir. Menşe Kuralları ile Menşe Prosedürlerine İlişkin Protokolde öngörülen diğer anlaşmaların da imzalanarak süreçlerin tamamlanması koşuluyla, taraflar arasındaki tercihli ticarete AB, İsviçre (Lihtenştayn dahil), Norveç, İzlanda, Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Batı Şeria ve Gazze Şeridi, Suriye, Tunus, Arnavutluk, Bosna Hersek, Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Kosova, Faroe Adaları, Moldova, Gürcistan ve Ukrayna menşeli girdilerin Türkiye veya Birleşik Krallık'ta menşe kümülasyonuna tabi tutulmasına ilişkin hükümler içermektedir. Ancak kümülasyon hükümlerinin uygulanabilmesi için taraflar arasındaki kümülasyon uygulamasına dair gerekli düzenlemelerin tamamlandığına ilişkin bildirimlerin taraf ülkelerce yayımlanmış olması gerekmektedir ki, bu aşamada bu süreç gerçekleşmemiştir.

Diğer Menşe Kuralları ise genel çerçevede şu şekildedir:

- **Tolerans Kuralı:** %10 yerine %15 uygulanacaktır.
- Doğrudan Nakliyat Kuralı yerine **değiştirilmeme kuralı** vardır.
- **Katma Değer Kuralı** uygulandığı durumlarda temel oran %50 olarak belirlenmiştir (PAAMK'da bu oran %40)
- Menşe kazanımında; etkisiz unsurlar, ülkesellik ilkesi ile muhasebesel ayırım konusu PAAMK'la paralel olacak şekilde düzenlenmiştir.

Öte yandan, söz konusu kurallar, AB-BK Anlaşması'na paralel olarak BK-Türkiye arasında da en yakın zamanda revize edilecektir.

Esnetilmiş Geri Ödeme Yasağı (TEV Ödemeleri): Bilindiği üzere, Dahilde İşleme Rejimi kapsamında üçüncü ülkelerden vergisiz olarak ithal edilerek Türkiye’de imalatla kullanılan ve nihai ürün olarak BK’a gönderilen ürünlerde, 3. ülkeler menşei ürünler için ihracat sırasında daha önce ithalatta ödenmeyen vergilerin, telafi edici vergi (TEV) olarak ödenmesi söz konusudur. STA’da, bu kural sadece 50-63 ncü fasıllar (yani tekstil ve konfeksiyon ürünleri) içindeki ürünler için uygulanacak ve diğer ürünlerde TEV alınmayacaktır ki, bu olumlu bir adımdır.

Anlaşmanın Taraflarca Onaylanmasına Kadar Olan Süreçteki Uygulama: 1 Ocak 2021 tarihi ile Türkiye-BK arasındaki STA’nın onaylanıp yayımlanacağı tarih arasında geçen süre zarfında STA kapsamında yapılacak ithalatta, geçerli bir menşe beyanı ibraz edilir ise Türkiye’de diğer ülkelere uygulanan kanuni vergi oranı üzerinden eşyanın vergileri teminata bağlanacaktır. STA onaylanıp, menşe yönetmeliğinin yayımlanmasının ardından yönetmeliğe uygun olanların teminatı iade edilecek, uymayanları ise teminatı irad kaydedilecektir.

BK’daki İthalat ve Gümrükleme Süreci: Büyük Britanya’ya ithal edilen mallar için uygulanacak gümrük prosedürleri, altı aylık bir dönem içinde, 3 aşamada hayata geçirilecektir. Türkiye’den gönderilen ve AB’de serbest dolaşıma girdikten sonra BK’ya gidecek eşya da bu kapsamda değerlendirilecektir.

Ocak 2021’den itibaren,

Hazır giyim ve elektronik gibi “standart ürün” ithalatçıların, ithal edilen ürünlerin kaydını tutmak ve azami altı ay içinde gümrük beyannamesi düzenlemek gibi temel gereklilikleri yerine getirmeleri beklenmektedir.

İthalatın tamamı için gümrük vergilerinin ödenmesi gerekmekte olup gümrük beyannamesi doldurulana dek ödemenin ertelenmesi mümkün olacaktır.

Alkol, tütün ve zehirli kimyasallar gibi ürünlerin Büyük Britanya’ya girişi esnasında gümrük beyannamelerinin doldurulması gerekecektir.

Canlı hayvan ve yüksek riskli bitki ve bitki ürünleri ithalatında, ithalatçının ön bildirim ve sağlık belgelerinin tevsik edilmesi gibi yükümlülükleri yerine getirmesi beklenecektir. Yüksek riskli hayvansal ürünlerde de ön bildirim şartı bulunmaktadır. Belge kontrolleri hızla yapılacak olup, yüksek riskli ürünlerin fiziki denetimleri ürünün varış noktasında veya başka bir yerleşkede gerçekleştirilecektir.

Nisan 2021’den itibaren,

Tüm hayvansal ürünler (et, kedi-köpek maması, bal, süt ve yumurta ürünleri gibi) ile bitki ve bitkisel ürünlere ilişkin ön bildirim yapılması ve sağlık belgelerinin tevsiki gerekecektir.

Temmuz 2021’den itibaren,

Tüm ürünlerin dolaşımında, gerekli tüm beyanların yapılması ve vergilerin ithalat noktasında ödenmesi esas olacaktır. Güvenlik ve emniyet beyannameleri uygulamaya konulacak, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri çerçevesinde (daha fazla) fiziki denetim ve

numune alımı yapılacaktır; hayvan, bitki ve bunlardan üretilen ürünlere ilişkin kontroller Büyük Britanya sınır kontrol noktalarında gerçekleştirilecektir.

Gümrük kontrolleri hakkında detaylı bilgiye <https://www.gov.uk/government/news/government-accelerates-border-planning-for-the-end-of-the-transition-period> adresinden ulaşılabilir.

Başlanmış İşlem: 1 Ocak 2021 tarihinden önce BK'dan Türkiye'ye sevk halinde olan veya Türkiye'ye getirilmiş olup antrepoda, serbest bölgede veya geçici depolama yerinde bulunan eşyaya "başlanmış işlem" uygulaması yapılacaktır. Bu eşya, 1 Ocak 2021 tarihinden önce geçerli olan başta Gümrük Birliği olmak üzere tercihli tarife düzenlemelerinden faydalanabilecektir.

ATR Dolaşım Belgeleri veya Menşe İspat Belgeleri Kullanımı: Yeni dönemde menşe esaslı ticarete geçilecek olup 31 Aralık 2020 itibariyle iki ülke arasındaki ticarete ATR dolaşım belgesi kullanılmayacaktır. Ancak, BK, yolda olan veya antrepoda olan ürünler için 1 Ocak 2021'den önce düzenlenmiş ATR belgelerini veya menşe ispat belgelerini, dört aylık ibraz süreleri esas alınmak kaydıyla, 1 yıl süreyle tanımaya devam edecektir. Türkiye ile İngiltere arasında imzalanan STA Kuzey İrlanda'yı kapsamamaktadır. Bu nedenle ülkemizden Kuzey İrlanda'ya doğrudan gerçekleştirilecek ihracatın tercihli tarifieden yararlanmak istemesi halinde, Türkiye-İngiltere STA'da öngörüldüğü üzere menşe beyanı kullanılması gerekmektedir.

BK'nın Türkiye ve Üçüncü Ülke Menşeli Ürünlerde Uygulayacağı Vergi Oranları: BK ile ticarete menşe kontrolü yapılacak, üçüncü ülke menşeli malların (MFN) vergisi tahsil edilecektir.

Hayvan ve Bitki Sağlığına (SPS) İlişkin Düzenlemeler: Meyve-sebze; canlı hayvan vb. ürünlerde BK, Gümrük Birliği dönemine benzer sertifikaları "ihracat sağlık sertifikası" adı altında istemeye, benzer prosedürler altında devam edecektir. Bundan sonra SPS konusunda BK'nın yapacağı değişiklikler ise Büyük Britanya'da uygulanacak; Kuzey İrlanda AB'nin SPS alanında kalacağı için K. İrlanda'ya yapılacak ihracatta AB'nin SPS kuralları geçerli olacaktır.

Hizmet İhracatı Açısından Durum: Türkiye ve BK arasındaki STA mal ticaretini kapsamakta ve hizmet ticaretine ilişkin kurallar içermemektedir. Bu bağlamda, taraflar arası ticaret, DTÖ kuralları üzerinden devam edecektir. Bu alandaki ilave düzenlemeler daha sonraki müzakerelere bırakılmıştır. Ancak geçiş dönemi sonrası hizmet tedarikine ilişkin mevcut şartlarda bir değişiklik olmayacak, örneğin karşı tarafta hizmet sunumu yapacak firmalar yetki ve lisans almak vb. durumlarda hizmetin sunulacağı ülkenin yasalarına uymaya devam edecektir.

Transit Rejimine Uyum: BK, ortak transit rejime uyum sağlayacağını açıklamıştır.

Teknik Düzenlemeler, CE İşareti ve BK'nın Uygunluk Değerleme İşareti Olan UKCA ile İlgili Geline Nokta: 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren BK, CE işaretini bir yıl süresince tanıyacaktır. Yani BK, CE işareti taşıyan ürünleri- Avrupa Birliğince tanınan bir Onaylanmış Kuruluş (Türkiye'de yerleşik olanları da içerecek şekilde) değerlendirmesine tabi olanlar da dâhil- 1 Ocak 2022 tarihine (Tıbbi Cihazlar için 30 Haziran 2023) kadar kabul edecektir. Öte yandan, CE yerine UKCA işaretinin kullanımı konusunda çalışmalar

sürmekte ve başvurular alınmaktadır. STA onay süreci sonrasında, AB-BK arasındaki süreç de gözetilerek karşılıklı tanıma için çalışmalar devam edecektir.

Sektörel Teknik Düzenlemelerde (Örneğin Otomobil Sektörü için AB Tip Onay Belgesi) Durum: BK, BMAEK kapsamındaki tip onaylarını tanımaya devam edeceğini duyurduğundan ve UNR 96 da bu kapsamda yer alan bir düzenleme olduğundan farklı bir durum oluşmayacağı öngörülmektedir. BK, AB Tip Onaylarını geçici BK tip onayı vererek tanımaya devam ettiği sürece (iki yıl) bu durumun UNR 96 için de geçerli olacağı değerlendirilmektedir.

TAREKS Denetimleri: AB ürünlerine sağlanan benzer bir TAREKS düzenlemesi için çalışmalar yürütülmektedir.

Kimyasallarla İlgili REACH Prosedürü Devam: BK'nın bağımsız kimyasal düzenleme çerçevesi olan BK REACH, 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren uygulamaya geçecektir. BK'da kimyasal üreten, satışa sunan veya dağıtan herkesin BK REACH kurallarına uyması gerekecektir. Konuyla ilgili detaylı bilgiler <https://www.hse.gov.uk/brexit/reach-guidance.htm> adresinde mevcuttur.

BK'da, 2020 Sonrasında Mevcut Sağlık Sertifikalarının Durumu: Geçiş dönemi sonrasında bitki ve hayvan ürünleri için düzenlenen sertifikalar tanınmaya devam edecektir. Detaylı bilgi <https://www.gov.uk/guidance/get-an-export-health-certificate> adresinde yer almaktadır.

AB'nin Çelik Ürünlerinde Uyguladığı Önlemlerin Durumu: BK'nın, AB'deki ticaret politikası önlemlerinin hangilerini uygulayıp uygulamayacağına ilişkin bilgiler <https://www.gov.uk/guidance/trade-remedies-transition-policy#steel-safeguard-measures> adresinde mevcuttur. Bu çerçevede, BK, çelik ürünlerindeki korunma önlemi kapsamındaki 26 üründen sadece 19 ürüne önlemi devam ettireceğini, diğer 7 üründe üretimi olmadığı ve bu nedenle 31 Aralık'tan sonra önlem uygulamaya devam etmeyeceğini belirtmiştir.

Kuzey İrlanda ile Ticaret: K. İrlanda, AB'nin Tek Pazar'la ilgili mevzuatının bir kısmını uyumlaştırmaya devam edecektir. Bununla beraber, K. İrlanda BK gümrük alanında kalacak ve BK'nın STA'larına tabi olacaktır. BK ile imzalanacak STA, Kuzey İrlanda'yı da kapsayacaktır.

Bununla birlikte, AB-BK arasındaki düzenlemeler uyarınca, Kuzey İrlanda'ya doğrudan ihraç edilen ürünler için, AB'ye ihracat bakımından bir risk sınıflandırması yapılacaktır. AB'ye ihraç edilme "riskli" taşıyan ürünlerde AB'nin uyguladığı vergiler ve AB mevzuatı, riskli olmayan ürünlerde ise BK'nın uyguladığı vergiler ve BK mevzuatı tatbik edilecektir. Dolayısıyla, "riskli" ürünlerde Gümrük Birliği şartları, riskli olmayan ürünlerde ise GB şartlarını sürdüren STA'mızın tercihli vergi oranları geçerli olacaktır. Pratikte uygulanan vergi oranları büyük ölçüde aynı olacaktır.

Şeffaflık: STA'da, ticarete ilişkin uygulamalardan önce kanun ve mevzuat düzenlemelerini yayımlama ve ilgili kesimleri haberdar etme keyfiyeti vardır.

Gümrük İşlemlerinin Hızlı Gerçekleştirilmesi : Tüm uygulanacak gereklilikler ve işlemlere uygunluğu sağlayacak süreden daha fazla olmayacak şekilde, belirli şartların

(tüm gereklilikler ve işlemlere uygun olarak tüm bilgileri temin etmiş olması, eşyanın fiziki kontrole tabi tutulmayacak olması koşuluyla) gerçekleşmesi durumunda, eşyanın gümrük idaresine sunulmasından itibaren 48 saat içinde, eşyanın hızlı bir şekilde tesliminin sağlanması (Madde: 13.7); bu amaçla eşyaya ilişkin gümrük beyannamesi ve diğer belgelerin varış öncesi bildirimi ve işleme alınması söz konusudur.

Mikro İhracat: Mikro ihracat açısından uygulamalarda bir değişiklik söz konusu değildir. Numune gönderilerinde uygulamada değişiklik yoktur.

Kolaylaştırmalar: STA’da ticaret erbabı için **daha ileri basitleştirilmiş usuller** uygulama taahhüdü vardır. Bazı eşyalar haricinde, eşyanın antrepo ya da benzeri bir tesise geçici olarak sevk edilmeden, gümrük idaresine sunulduğu yerde teslimini sağlanması, mümkün olduğu takdirde varış gümrüğünde gümrükleme imkanı, belirli eşyada en az belgeyle gümrükleme, vergiler ödenmeden de eşyanın teslimi öngörülmektedir.

Bağlayıcı Bilgi: Gümrük idarelerince ilgili eşyaya ilişkin uygulanacak muameleyi gösteren ve 3 yıl geçerli olacak bir bağlayıcı bilginin 90 gün içinde verilmesi söz konusudur.

Uygulamada Dikkat Edilecek Unsurlar ve Olası Bazı Riskler:

- Uygulamalar henüz net olarak ortaya çıkmadığı için dış ticaret erbabımız gümrük işlemlerinde ileride karşılaşabileceği denetim ve incelemelere karşı belge teminlerinde ihtiyatlı olmalıdır.
- Fatura beyanı, sahtecilik riskini ve menşe sapması olasılığını artırmaktadır Türkiye menşeli olduğunu tevsik eden menşe belgeleri, bir taahhütname ile ticaret odalarından alınabilmektedir. Menşe belgelerinin BK resmi makamlarınca ileride sonradan kontrole tabi tutulabileceği dolayısıyla, menşe belgelerinin doğru bilgileri içermesi gerektiği unutulmamalıdır. Bu bağlamda Yeminli Gümrük Müşavirleri’nin (YGM) yaptığı incelemeler daha da önem kazanmıştır.
- İki ülke arasında ticaretin STA’nın ruhuna uygun biçimde sorunsuz işlemesi ve dış ticaretin daha da gelişmesi için, Ticaret odaları ve iki ülkenin özellikle gümrük idareleri bazında karşılıklı iş birliği mekanizması, yine sorunların halli organları iyi kurulmalı ve işletilmelidir.
- Gümrük idarelerimizde STA kapsamında kolaylaştırılmalar gerçek anlamda uygulanmalıdır. STA’da gümrük işlemlerini 4 saatte bitirme keyfiyeti vardır. Uygulamada nasıl işleyeceği merak konusudur.
- Dış ticaret aktörlerinin, sektörlerin talepleri ve öngörülerini STA revizyonunda ve protokollerde göz önünde tutulmalıdır.
- Döviz kullanım oranlarımızın yüksekliği ikili ticarete risk yaratmaktadır. Bu husus da göz ardı edilmemelidir.

V. SONUÇ:

Türkiye-BK Serbest Ticaret Anlaşması, BK’nın AB ile yaptığı STA’yı temel alan bir yaklaşımla bir devamlılık anlaşması olarak düzenlenmiştir. Ancak BK, AB ile Gümrük

Birliği'nden ayrılırken Pan Avrupa Akdeniz Menş  K m lasyon (PAMMK) ve Batı Balkan Menş  K m lasyon Sistemi'nden (BBMKS) de ayrıldığından, bu aşamada çapraz kümülasyon söz konusu değildir. Bu itibarla menş  uygulamalarının ve menş  kazanım kurallarının, önümüzdeki yakın dönemde AB-BK arasında yürütülecek menş  protokolleriyle daha da netleşeceği görülmektedir. Bu sürecin dikkatle takip edilerek, zaman kaybedilmeden Türkiye-BK STA'sına da yansıtılması ticaretin sağlıklı akışı açısından son derece önemlidir.

Günümüzde çok sayıda anlaşmayla kurulan menş  kümülasyon sistemleri menş  kurallarını ciddi uzmanlık isteyen grift, teknik ve anlaşılması zor kurallar haline getirmiştir. Dolayısıyla menş  uygulamalarıyla bir hak kaybına uğramamak için dış ticaret erbabımız iyi bilgilendirilmelidir.

STA'nın hizmet ticareti ve yatırımları da ileride kapsama alacak olması, iki ülke arasındaki ticareti daha da ivmelendirecek, stratejik iş birliğini üst noktalara taşıyacaktır. BK ekonomisinin %80'i hizmetler sektöründen oluşmaktadır. AB  yesi ülkelere mensup vatandaşlar daha önce BKK'da rahatça çalışma izni alıp faaliyet yapabiliyor iken, artık AB  lkeleri ile Türkiye bu konuda eşitlenmiştir. Türkiye için bu durum hizmet ticaretinde de yeni fırsatlar yaratabilecektir.

STA'nın önümüzdeki iki yıl içerinde yeni dijital ekonomi, tarım ürünleri, kobiler gibi yeni alanlarda genişletilmesiyle, dijital imalat ve tarımda da iki ülke arasında ticaretin daha da büyütülmesi mümkün olacaktır. BK'nın güçlü olduğu hava uzay, sıfır emisyonlu araçlar, ilaç sanayii gibi yüksek teknoloji imalat sanayiinde olası yatırımlar ile toplu ulaşım, enerji ve güvenlik ağları, akıllı şehirler gibi dijital teknoloji gerektiren faaliyetlerde iş birliği Türkiye'ye bu alanlarda sıçrama yapma imkanı da verebilecektir.

STA'nın tarım ürünlerini de kapsayan bir anlaşma olması, Türkiye ile AB gümrük birliğinin yenilenmesi sürecinde de ülkemizi güçlendirecektir.

Türkiye ile BK arasında imzalanan STA, iki ülkenin birbirine verdiği stratejik değerin ve derinleşen tarihi, siyasi, ticari, stratejik iş birliğinin bir sonucudur. Böyle bir anlaşma yapılamaması halinde Türkiye'nin ekonomik açıdan en çok kayba uğrayacak ülkeler arasında yer alacağını hatırlatmakta ve Türkiye'nin Gümrük Birliği Anlaşması'ndan sonra gerçekleştirdiği en önemli anlaşma olduğunu vurgulamakta yarar vardır.

Kanımızca BK-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması, Türkiye için önümüzdeki dönemde referans bir anlaşma olabilecektir. Bu yönüyle de başarılı bir süreç yaşandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu itibarla, emeği geçenleri bir kez daha kutluyoruz.